

No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 322 sahifa,
18-may, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi.....	10
<i>Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi</i>	
2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori	14
<i>Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna</i>	
Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari.....	18
<i>Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi</i>	
Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rni	23
<i>Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li</i>	
Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari	28
<i>B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari.....	34
<i>Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari.....	39
<i>Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna</i>	
Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	47
<i>A. Safarov</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari.....	57
<i>Xolmatov Doston Dilshod o'g'li</i>	
7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi	60
<i>Xolmurodova Sarvinov</i>	
Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi.....	64
<i>G'afforova Dildora Ergashevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	69
<i>Yusupova Umida Zayniddin qizi</i>	
Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati.....	74
<i>Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi</i>	
Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil	78
<i>Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi</i>	
Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi	81
<i>Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish.....	86
<i>Xurramova Sojida Abdunazar qizi</i>	
Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari	91
<i>Risvayeva Charos Zaydilla qizi</i>	
Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi	94
<i>Z. N. Urunova, M. Jaborova</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash	97
<i>Sattorova Shirinoy San'atovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv ..	100
<i>Buvrayev Akram Rustam o'g'li</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar	104
<i>Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati	107
<i>Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna</i>	

Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish	111
<i>Akaboyeva Malika Raxmatovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi	114
<i>Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	117
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish	122
<i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i>	
Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements	127
<i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi....	129
<i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i>	
Anoreksiyasi va bulimiyaniing psixologik determinantlari hamda klinik jihatlarini	132
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i>	
Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish	136
<i>Bozorov Otabek Yo'ichi o'g'li, Yakubova Asaxon Ulug'bek qizi</i>	
Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi	139
<i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i>	
Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя	144
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i>	
Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля kameraproctor	149
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Ислонбек Ильесович</i>	
Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	154
<i>Delov To'liqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'k'lanboy qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri	160
<i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i>	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli	165
<i>Amonov Mirjon Namozovich</i>	
O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni	170
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i>	
Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari	174
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	178
<i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish	183
<i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyeovich</i>	
Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari	187
<i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	191
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarining texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	196
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i>	
Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti	202
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	

The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction	205
<i>A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova</i>	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati	208
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixologiyistik xususiyatlari	214
<i>Ismoilova Muattar Ilyosovna</i>	
Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari	219
<i>Alqarov Qodir Xolmatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li</i>	
Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish	222
<i>Murodova Sayyora Qanoatovna</i>	
Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari	226
<i>Norboyeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari	230
<i>Abdunabiyeva Kamola Mansurovna</i>	
Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili	236
<i>Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi</i>	
Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	240
<i>Kozimov Sayfullah Maxammadjon o'g'li</i>	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish	245
<i>Raximov Zokir Toshmirovich</i>	
Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari	249
<i>Temirov Shoirbek Raimjonovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish	253
<i>Kimsanova Rahnamo Solijonovna</i>	
Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish	257
<i>Muratov Muzaffar Shermamatovich</i>	
Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlik davrining psixologik xususiyatlari	261
<i>Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari	264
<i>Oblayeva Lobar Erdonovna</i>	
STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations	268
<i>Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi</i>	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari	272
<i>Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna</i>	
Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi	276
<i>Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi</i>	
Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools	279
<i>S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova</i>	
Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration	282
<i>Shahlo Obidova</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarining akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish	286
<i>Shodmonova Shoira Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi</i>	
Talabalarining to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari	290
<i>Turakulova Feruza Mamadoli qizi</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	294
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Texnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	298
<i>Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna</i>	
Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish.....	302
<i>Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li</i>	
Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки)	305
<i>Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи</i>	
Формирование самоотношения у подростков, переживших насилие	308
<i>Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна</i>	
Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе.....	311
<i>Нехочина Лола Шахобиддиновна</i>	
Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания.....	314
<i>Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова</i>	

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QITUVCHILARINING KASBIY NUTQIGA QO'YILADIGAN TALABLAR

Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna

Jizzax davlat pedagogika universiteti

“Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi” kafedrasida o'qituvchisi,
mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya: Bo'lajak boshlang'ich sinflar o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar, pedagogik nutqning o'ziga xos xususiyatlari hamda o'qituvchi nutq madaniyatining ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, pedagogik oliy ta'lim tizimida talabalarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishning muhim jihatlari tahlil qilingan. O'qituvchi nutqining to'g'riligi, aniqligi, ravonligi, mantiqiyli va ta'sirchanligi boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi asosiy omillardan biri sifatida ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: nutq madaniyati, pedagogik nutq, kasbiy kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, boshlang'ich ta'lim, bo'lajak o'qituvchi, pedagogik muloqot.

Abstract: Requirements for the professional speech of future primary school teachers, specific features of pedagogical speech, and the role of teachers' speech culture in improving the effectiveness of the educational process are examined. In addition, important aspects of developing students' speech competence within higher pedagogical education are analyzed. It is scientifically substantiated that the correctness, clarity, fluency, logical consistency, and expressiveness of a teacher's speech are among the key factors contributing to the improvement of primary education quality.

Key words: speech culture, pedagogical speech, professional competence, communicative competence, primary education, future teacher, pedagogical communication.

Аннотация: Рассматриваются требования, предъявляемые к профессиональной речи будущих учителей начальных классов, особенности педагогической речи, а также значение речевой культуры учителя в повышении эффективности образовательного процесса. Кроме того, проанализированы важные аспекты развития речевой компетентности студентов в системе высшего педагогического образования. Научно обосновано, что правильность, точность, логичность, выразительность и беглость речи учителя являются важными факторами повышения качества начального образования.

Ключевые слова: культура речи, педагогическая речь, профессиональная компетенция, коммуникативная компетенция, начальное образование, будущий учитель, педагогическое общение.

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlangan davrda pedagog shaxsiga qo'yiladigan talablar tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinflar o'qituvchisining nutqi o'quvchilarning tafakkuri, dunyoqarashi va ma'naviy kamolotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Chunki boshlang'ich sinflar o'quvchisi o'qituvchi nutqini namuna sifatida qabul qiladi. Shu sababli bo'lajak boshlang'ich sinflar o'qituvchilarida yuksak nutq madaniyatini shakllantirish pedagogik ta'limning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Pedagogik faoliyat jarayonida o'qituvchining kasbiy nutqi nafaqat axborot uzatish vositasi, balki tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish omili hamdir. O'qituvchining ravon, aniq, mantiqli va ifodali nutqi ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, o'quvchilarda fanlarga qiziqish uyg'otadi hamda sog'lom kommunikativ muhitni shakllantiradi.

Tovushlarning o'zgarishi ular o'rganayotgan tilni yaxshiroq anglash va undan samarali foydalanish imkoniyatini yaratadi. Bu o'zgarishlar nafaqat tilning fonetik xususiyatlarini, balki uning ijtimoiy va madaniy xususiyatlarini ham aks ettiradi. Shuning uchun nutq tovushlarining fonetik o'zgarishlarini o'rganish tilning dinamikligi, o'zgaruvchan tabiati va kelajakdagi rivojlanish jarayonlarini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Nutq tovushlarining fonetik o'zgarishlari tilda yangi talaffuz shakllarini yaratadi va tilni yanada boyitadi. Shuningdek, bu o'zgarishlar tilning ijtimoiy va tarixiy taraqqiyotini aks ettirib, uning hozirgi shakli hamda kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilaydi. Shunday qilib, mazkur mavzuni o'rganish tilshunoslik, lingvistika va madaniyatshunoslik fanlarining rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Kasbiy nutq – bu muayyan kasb egasining faoliyat jarayonida qo'llaydigan, adabiy til me'yorlariga asoslangan, maqsadga yo'naltirilgan hamda kommunikativ vazifani bajaruvchi nutqdur. Pedagogik faoliyatda kasbiy nutq o'qituvchining asosiy ish qurollaridan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagog olimlar o'qituvchining nutqini ta'lim jarayonining asosiy vositasi sifatida baholaydilar. Jumladan, Lev Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy nazariyasida nutq tafakkurni shakllantiruvchi asosiy vosita ekanligi ta'kidlanadi. Uning fikricha, bola rivojlanishida muloqot va nutq yetakchi rol o'ynaydi, bu esa boshlang'ich sinf o'qituvchisining nutq madaniyatiga yuqori talab qo'yadi.

Shuningdek, Aleksey Leontyev faoliyat nazariyasida nutq faoliyatning tarkibiy qismi sifatida talqin qilinadi. Bu yondashuvga ko'ra, o'qituvchining nutqi faqat axborot uzatish vositasi emas, balki o'quvchi faoliyatini boshqarish vositasi hamdir. Lingvistik adabiyotlarda kasbiy nutqning asosiy talablari sifatida grammatik to'g'rilik, leksik aniqlik, mantiqiy izchillik, ifodalilik va ta'sirchanlik ko'rsatib o'tiladi.

O'zbek tilshunosligida nutq madaniyati masalasi Abdulla Avloniyning pedagogik qarashlarida ham o'z ifodasini topgan. U "Tarbiya – hayot-mamot masalasi", deb ta'kidlab, o'qituvchi nutqining tarbiyaviy ahamiyatini alohida qayd etgan.

Zamonaviy tadqiqotlarda kasbiy nutq kompetensiyasi pedagogik kompetensiyaning ajralmas qismi sifatida ko'riladi. Xususan, o'qituvchining kommunikativ kompetensiyasi kommunikativ maqsadni to'g'ri belgilash, auditoriyaga mos nutq qurish, o'quvchi psixologiyasini hisobga olish hamda nutqiy etika normalariga rioya qilish kabi komponentlarni o'z ichiga olishi ta'kidlanadi.

Shuningdek, metodist olimlar boshlang'ich sinf o'qituvchisining nutqi sodda, tushunarli, yoshga mos va didaktik jihatdan to'g'ri bo'lishi kerakligini alohida qayd etadilar. Bu jihat, ayniqsa, o'quvchilarning til rivojlanishi va tafakkurining shakllanishida muhim ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining nutqi adabiy til me'yorlariga moslik, talaffuzning to'g'riligi, fikrning aniqligi va mantiqiyliigi, ravonlik va ifodalilik, ta'sirchanlik hamda kommunikativ madaniyatning yuqoriligi kabi xususiyatlarga ega bo'lishi zarur.

O'qituvchi nutqining sifati o'quvchilarning nutqiy rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois pedagogning nutqi namunaviy bo'lishi talab etiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining nutqiga qo'yiladigan asosiy talablardan biri nutqning to'g'riligidir. Nutqning to'g'riligi adabiy tilning fonetik, leksik va grammatik me'yorlariga rioya qilish bilan belgilanadi. Bo'lajak o'qituvchi so'zlarni to'g'ri talaffuz qilishi, shevaga xos unsurlardan imkon qadar qochishi zarur.

Nutqning aniqligi o'quvchilarga mavzuni tushunarli yetkazishda muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi fikrni ortiqcha murakkab jumalalarsiz, sodda va mazmunli ifodalashi kerak.

Nutqning ravonligi va mantiqiyliigi ham pedagogik faoliyatda muhim o'rin tutadi. Pedagog nutqi izchil va mantiqiy bo'lishi lozim. Fikrlar ketma-ketligining buzilishi o'quvchilarning mavzuni anglashiga salbiy ta'sir qiladi. Ravon nutq esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Nutqning ifodaliligi va ta'sirchanligi boshlang'ich ta'lim jarayonida alohida ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'quvchilari hissiy ta'sirga moyil bo'ladilar. Shu sababli o'qituvchi ovoz ohangi, pauza, mimika va intonatsiyadan o'rinni foydalanishi muhimdir. Ifodali nutq o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi va ularning darsga qiziqishini oshiradi.

Pedagogik etika va muomala madaniyati ham o'qituvchi nutqining ajralmas tarkibiy qismidir. O'qituvchi o'quvchilar bilan muloqotda xushmuomala, muloyim va samimiy bo'lishi kerak. Qo'pol yoki keskin nutq o'quvchi psixologiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy nutqini rivojlantirishda badiiy adabiyotlarni mutolaa qilish, notiqlik mashqlari, munozara va debatlar tashkil etish, taqdimot va chiqishlar qilish, pedagogik vaziyatlar asosida treninglar o'tkazish hamda AKT vositalaridan foydalanish samarali hisoblanadi.

Shuningdek, pedagogika oliy ta'lim muassasalarida "Nutq madaniyati", "Pedagogik mahorat", "Kommunikativ kompetensiya" kabi fanlarning o'qitilishi talabalarning kasbiy nutqini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Nutq madaniyatini rivojlantirish metodikasi insonning to'g'ri, ravon, aniq, ta'sirchan va adabiy me'yorlarga mos nutq so'zlash hamda yozish ko'nikmalarini shakllantirish usullari majmuasidir. Bu metodika, ayniqsa, maktab, oliy ta'lim va kasbiy tayyorgarlik jarayonida muhim hisoblanadi.

Nutq madaniyatini rivojlantirishning asosiy maqsadlari adabiy til me'yorlariga rioya qilishni o'rgatish, so'z boyligini kengaytirish, og'zaki va yozma nutqni ravonlashtirish, fikrni mantiqiy va aniq ifodalash, muloqot madaniyatini shakllantirish hamda tinglash va bahs yuritish ko'nikmalarini rivojlantirishdan iborat.

Suhbat metodi orqali o'quvchilar bilan erkin mavzularda suhbat tashkil etiladi. Bu fikrni mustaqil bayon qilish, talaffuzni yaxshilash va nutqdagi xatolarni kamaytirishga yordam beradi.

Matn bilan ishlash jarayonida badiiy, ilmiy yoki publitsistik matnlar o'qitiladi, yangi so'zlar o'rganiladi, gap tuzilishi tahlil qilinadi hamda mazmunni qayta hikoya qilish mashq qilinadi.

Bahs-munozara usuli muayyan mavzu bo'yicha fikr almashish orqali mantiqiy fikrlashni, dalil keltirishni va nutqning ta'sirchanligini rivojlantiradi.

Ifodali o'qish jarayonida she'r, hikoya yoki maqolalarni ohang bilan o'qish orqali diksiya, intonatsiya va talaffuz madaniyati oshiriladi.

Yozma mashqlar orqali incho, esse, bayon va maqola yozish ko'nikmalari shakllantiriladi. Bu esa yozma nutqning rivojlanishiga, imlo va uslubiy xatolarning kamayishiga xizmat qiladi.

Rolli o'yinlar va sahnalashtirish turli hayotiy vaziyatlarni ijro etish orqali muloqot ko'nikmasi va erkin gapirish malakasini rivojlantiradi.

Nutq madaniyatini rivojlantirish vositalari sifatida lug'atlar bilan ishlash, audio va video materiallardan foydalanish, kitob mutolaasi, nutqiy treninglar hamda zamonaviy multimedia vositalarini qo'llash muhim ahamiyatga ega.

O'qituvchining vazifalari adabiy til namunasida gapirish, o'quvchilar nutqidagi xatolarni muloyimlik bilan tuzatish, faol muloqot muhitini yaratish hamda nutqiy mashqlarni muntazam tashkil etishdan iborat.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy nutqi uning pedagogik mahoratini belgilovchi muhim omillardan biridir. O'qituvchining to'g'ri, ravon, aniq va ta'sirchan nutqi ta'lim sifati hamda o'quvchilarning nutqiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli pedagogik oliy ta'lim tizimida talabalarning nutq madaniyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Kasbiy nutqni takomillashtirish bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetensiyasini oshirish bilan birga, ularning kelajakdagi samarali pedagogik faoliyatiga ham mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mahmudov N. O'qituvchi nutqi madaniyati. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
2. Qo'ng'urov R., Begmatov E. Nutq madaniyati va uslubiyat asoslari. – Toshkent, 1992.
3. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2006.
4. Ishmuhamedov R. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2014.
5. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
6. Yakubova .M ,Xolmuminova .D,Erkayeva Y.O'qituvchi nutq madaniyati Toshkent IMPRESS MEDIA 2025.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.